

Cephalozia macounii

Vedtrådmossa

Klass: *Marchantiopsida*, **Ordning:** *Jungermanniales*, **Familj:** *Cephaloziaceae*, **Släkte:** *Cephalozia* (trådmossor),
Art: *Cephalozia macounii* - vedtrådmossa (Austin) Austin **Synonymer:** *Cephalozia macounii* (Aust.) Aust.,
Jungermannia macounii Austin

Kännetecken

Vedtrådmossa är en mycket liten (0,2-0,3 mm bred), gulgrön bladlevermossa. Den har djupt tvåflikade blad med mycket smala och borstlika bladspetsar, vilka endast är 2-3 celler breda vid basen. Bladen sitter ofta mycket tätt och är riktade mot skottspetsen. Arten är skildkönad och kapslar verkar ovanliga men påträffat en gång i Finland (Laaka-Lindberg & Syrjänen 2013) och en gång i Värmland av Henrik Weibull 2011. Dessutom förekommer ingen vegetativ förökning.

På grund av sin litenhet kan den förväxlas med små utvecklade skott av andra trådmossor *Cephalozia* spp. men bladen sitter ofta mycket tätt och är riktade mot skottspetsen mer än hos någon annan art i släktet. Särskilt har den förväxlats med späd trådmossa *C. leucantha* som dock ofta växer blötare. Den skiljs dock från de snarlika arterna stubbtrådmossa *C. catenulata* och späd trådmossa *C. leucantha*, genom att bladen hos den förra endast är 8-9 celler breda samt att bladen är distinkt längre än breda.

Utbredning och status

Arten är funnen på 46 lågor på 14 lokaler från Värmland till Lule lappmark under perioden 2011-2014. De flesta lokalerna hittades under riktade eftersök i äldre tallskogsbestånd. Arten är ofta hittad på någon enstaka låga på sina lokaler med undantag av en lokal där arten växer på 20 lågor utav flera hundra inventerade. Under en herbariegenomgång påträffades också ett tidigare okänt fynd i Uppland. Allt granskat material insamlat längre söderut har visat sig tillhöra andra arter. I Norden finns den förutom i Sverige endast i Finland, där den är funnen på cirka 10 platser i södra halvan av Finland sedan 1990 och ytterligare några längre tillbaka (Laaka-Lindberg m.fl. 2009). Arten är troligen cirkumboreal men med mycket glest spridda förekomster inom hela sitt utbredningsområde. Den är rödlistad även i Finland och är med på den europeiska rödlistan (ECCB 1995, Hodgetts 2015).

Ekologi

Mossan växer på grova, omkullfallna trädstammar av främst tall, men även gran i frisk, gammal skog. Nästan alla moderna fynd är från riktigt gamla tallågor med rik och varierad påväxt av ett stort antal mossor, lavar och svampar. Lågorna har ofta legat i hundra år eller mer och har ett mjukt lätt sönderfallande ytskikt, särskilt på sidorna där vedtrådmossan nästan alltid växer. Däremot är lågans kärna nästan alltid hård och väl impregnerad med tjära. På sin rikligaste lokal växer den ofta tillsammans med arter som vedtrappmossa *Anastrophyllum hellerianum*, skogstrappmossa *Anastrophyllum michauxii*, stubbtrådmossa *Cephalozia catenulata*, purpurmylia *Mylia taylorii* och vitmosslav *Icmadophila ericetorum*. I Finland anges vedsäckmossa *Calypogeia suecica*, vedflikmossa *Lophozia longiflora* och handbålmossa *Riccardia latifrons* växa tillsammans med arten (Laaka-Lindberg m.fl. 2009).

Hot

Samtliga skogsskötselåtgärder på eller i omedelbar närhet av lokalerna utgör ett hot. Artens miljö i form av grova tallågor på friskare mark är en miljö som säkerligen minskar och inte återskapas. Fragmenteringen av skogslandskapet liksom minskad mängd död ved är ett långsiktigt hot mot denna art, som troligen är kraftigt spridningsbegränsad.

Åtgärder

Lokaler där arten återfinns skall ges ett ändamålsenligt skydd och undantas från rationellt skogsbruk Vidare bör lokalerna övervakas och skötas så att god tillgång på lämplig ved tryggas på lång sikt. Utplacering av grova stockar behöver troligen göras för att arten ska få mer kontinuerlig tillgång på substrat. Ytterligare studier om artens specifika substrat- och biotopkrav samt spridningsbiologi är önskvärda.

Övrigt

Utländska namn - FI: Hitupihtisammal.

Naturvård

Konventioner: Habitatdirektivets bilaga 2, Bernkonventionens bilaga I

Fridlysnig: Fridlyst enligt Artskyddsförordningen (SFS 2007:845), enligt paragraf: 8. Bestämmelsen gäller hela landet

Litteratur

Buch, H. 1936. *Suomen maksasammalet*. Helsingfors.

Damsholt, K. 2002. Illustrated flora of Nordic liverworts and hornworts. Nordic Bryological Society, Copenhagen and Lund

ECCB. 1995. Red Data Book of European Bryophytes. European Committee for Conservation of Bryophytes, Trondheim.

Hodgetts, N. G. (red.) 2015. Checklist and country status of European bryophytes - towards a new Red List for Europe. Irish Wildlife Manuals 84. National Parks and Wildlife Service, Department of Arts, Heritage and the Gaeltacht, Ireland.

Laaka-Lindberg, S., Anttila, S. & Syrjänen, K. (red.). 2009. Suomen uhanalaiset sammalet. Suomen ympäristökeskus, Helsinki.

Laaka-Lindberg, S. & Syrjänen, K. 2013. Sporophytes of the rare liverwort *Cephalozia macounii*. *Polish Botanical Journal* 58: 491-494.

Potemkin, A.D. & Sofronova, E.V. 2013. Taxonomic study on the genus *Cephalozia* in Russia and circumscription of the genus. *Arctoa* 22: 173-206.

Schuster, R.M. 1974. *The Hepaticae and Anthocerotae of North America III*. New York & London.

Söderström, L. 1983. Hotade och sällsynta mossarter i norrländska granskogar. *Svensk Botanisk Tidskrift* 77: 4-12.

Författare

Tomas Hallingbäck 2010. Rev. Niklas Lönnell & Henrik Weibull 2015